

Sosiaalinen raportti miesten kotoutumista tukevan toiminnan katvealueista Helsingissä

Kotoutumisen sillat –hankkeen kannanotto miesten kotoutumista tukevan toiminnan vähäisyyteen Helsingissä ja näiden toimintojen kehittämiseen.

Raportti on laadittu osana Kotoutumisen sillat –hanketta Helsingin sosiaali- ja terveystoimialan Maahanmuuttoyksikössä 21.11.2019.

”Mies ei itke pätee myös muissa kulttuureissa: ahdistus, traumat ja ikävä perhettä kohtaan eivät katoa sillä, että kasvetaan koviksi aikuisiksi.”

”Nuoret maahanmuuttajamiehet eivät osaa laittaa ruokaa eikä hoitaa kotia: heille pitäisi jokaiselle olla oma äiti”.

”Jälkihuollon loputtua nuori putoaa tyhjän päälle, varsinkin miehet”

”Perheenisä saattaa olla työssä, mutta suomen kielen taitoa ei ole kehittynyt eikä hän tunne palveluita”

”Nuorten miesten heikko koulutustausta, latinalaisten kirjainten LuKi-taidottomuus, digitalisaation vaikeudet”

”Erityisesti vasta maahan tulleet puoliset kokevat perheväkivaltaa”

”Eletään elämää kuin siellä vanhassa kotimaassa”

”Perheenyhdistämisperheissä avioerot yleisiä. Mies jää yksin”

”Traumatisoituneiden pääsy terapiaan tai mielenterveyspalveluihin hankalaa”

”Yksinäisten nuorten miesten vaikea luottaa omanmaalaisiin, tulkkeihin tai viranomaisiin”

”Yksinäisyys, arvottomuus, juurettomuus ja osattomuus ilman perhe- tai tukiverkostoa varsinkin yksinelävien miesten keskuudessa aiheuttaa myös somaattisia sairauksia”

Oheiset lainaukset ovat maahanmuuttajamiesten kanssa kotouttamis- tai sosiaalityötä tekevien työntekijöiden kommentteja arkipäivän työn haasteista. Viimeistään tässä vaiheessa työntekijä alkaa miettiä, miten voi auttaa tätä miesasiakastaan selviytymään tilanteesta. Miten ottaa huomioon ulkomaalaistaustaisen asiakkaan miesnäkökulma, miten voi tukea kahdensuuntaista kotouttamista ja mistä saa lisää tietoa eritaustaisten miesten elämään vaikuttavista tekijöistä?

TAUSTAA JA NYKYTILANTEEN KARTOITUS

Helsingin kaupungin kotouttamisohjelma vuosille 2017-2021 rakentuu osaavan työvoiman, vaikuttavan oppimisen, avoimen, osallistavan sekä eriarvoisuutta ehkäisevien teemojen ympärille. Tavoitteena on luoda kaikille helsinkiläisille mahdollisuuksia aktiiviseen ja terveeseen elämään iästä ja taustasta riippumatta. Suurin osa niin sanotun pakolaiskriisin yhteydessä Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista (vuosina 2015-2018 yht. 31 700 henkilöä) olivat lähtöisin neljästä maasta: Afganistan ja Irak (turvapaikanhakijat) sekä Eritrea ja Syyria (sisäiset siirrot ja kiintiöpakolaiset). Helsinkiin muutti näistä vajaa kaksikymmentä prosenttia, 3 045 henkilöä. Kaikissa neljässä maaryhmässä on huomattava miesten yliedustus, joista syyrialaisilla pienin, 57 %. (Pasi Saukkonen, erikoistutkija Helsingin kaupunki, kaupunkitutkimus ja tilastot)

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan Maahanmuuttoyksikön Kotoutumisen Sillat –hankkeen tavoitteena on tuntea ulkomaalaistaustaisen helsinkiläisen toimintaympäristö ja siellä olevat toimijat, luoda Helsingin alueille toimintaverkosto, joka tukee ulkomaalaistaustaisten helsinkiläisten osallisuutta ja

hyvinvointia, tukea keskinäistä vuoropuhelua kotoutumista tukevan työn ja muun sosiaalityön välille sekä luoda yhteisiä toimintatapoja ja tukea alueellista kehittämistä. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa globaalin sosiaalityön osaamista kaupungissa.

Vuonna 2019 toteutettu Kotoutumisen sillat -hanke on kerännyt huhtikuusta 2019 alkaen tietoa Helsingin kaupungissa kotouttavaa työtä tukevilta kolmannen sektorin järjestöiltä toiminnasta, jota ne tarjoavat ulkomaalaistaustaisille helsinkiläisille. Heidän lisäksi on kuultu kaupungin eri toimialojen, kuten kasvatuksen- ja koulutuksen toimialan sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan työntekijöitä, jotka työskentelevät kotoutujien parissa. Erityisesti selvitys koskee pakolaistaustaisten ja kansainvälistä suojelua hakaneiden ja saaneiden kaupunkilaisten erityisyyttä, eikä niinkään kaikkien ulkomaiden kansalaisten tilannetta.

Koko kaupungin kattavassa kartoituksessa maahanmuuttajajärjestöjä on paljon. Useissa järjestöissä on kohdennettuja hankkeita perusjärjestötyön lisäksi. Monet niistä painottuvat naisten ja erityisesti kotiäitien koulutuksen lisäämiseen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen. Alkuvaiheen kotoutujalle omankielinen neuvonta, ohjaus ja vertaistuki ovat tärkeitä. Monella erilaisista oppimisen haasteista ja taustoista johtuvien syiden vuoksi omankielisen tuen tarve voi jatkua läpi elämän.

Vain naisille suunnattua omankielistä toimintaa järjestetään yli kymmenessä järjestössä mm. Monika Naiset, Nice Hearts, Women To Work, AfricanCare, Plan jne. Mieserityistä omankielistä toimintaa järjestetään tällä hetkellä ainoastaan muutamassa: Irakin Naisten Yhdistys ry:ssä (arabia ja kurdi) ja Mope ry:ssä (somaliala). Muuta mieserityistä toimintaa löytyy mm. Miessakit ry:stä ja MLL:stä.

Kotoutumisentukena.fi on verkkopalvelu, joka auttaa asiakkaiden ohjaamisessa kotoutumista tukevaan matalan kynnyksen toimintaan. Verkkopalvelu on otettu käyttöön Helsingin kaupungin Maahanmuuttoyksikössä Kotoutumisen Sillat -hankkeen myötä tehostetusti. Uudenmaan ELY-keskuksen ylläpitämässä verkkopalvelussa voi hakea nopeasti ja vaivattomasti muun muassa järjestöjen ja kunnan järjestämää omankielistä tukea sekä toimintaa, johon voi osallistua heikolla suomen kielellä. Verkkopalvelu kokoaa yhteen myös kotouttamisen parissa työskenteleville työntekijöille ja vapaaehtoisille tarkoitettuja tapahtumia ja koulutuksia.

Kotoutumisentukena.fi -verkkoalustasta löytyy Helsingistä haulla "mies" kahdeksan miehelle kohdennettua toimintaa: Irakin Naisten yhdistys (INY) järjestää vertaistukea arabiankielisille miehille arabiaksi, muissa toiminnoissa ja ryhmissä palvelukielet ovat suomi, ruotsi tai/ja englanti. Vastaavasti naisille löytyi Helsingistä haulla "naiset" 46 toimintaa, joista yhdeksässä on kattavampi kielivalkoima kuin suomi, ruotsi tai englanti. Koko Suomen osalta miehelle suunnattua toimintaa löytyi 21, naisille 86.

Miessakit ry on lähes ainoa Suomessa toimiva järjestö, joka tutkii, kehittää ja järjestää mieserityistä toimintaa painottaen yhteisten kokemusten jakamista, vanhemmuuden ja isyyden vahvistamista sekä miesten elämää tukevien yksilöllisten, yhteisöllisten ja yhteiskunnallisten rakenteiden vahvistamista miesten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi Irakin naisten yhdistys ry:llä, nimestään huolimatta, on vuosien kokemus ryhmätyöskentelystä yksinasuvien ja/tai perhettään odottavien miesten kanssa. Maahan muuttaneelle miehelle, varsinkin "korkealta ja kovaa pudonneelle", pakolaistaustaiselle ja suomen kielen taidottomalle miestyöerityisyys on ehdottoman tärkeää.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA MUUTOSEHDOTUKSIA

Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvointia sekä poistettava epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Erityisestä tuesta vastaavien viranomaisten on välitettävä tietoa asiakkaiden kohtaamista sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville

yhteisöille. Palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tarpeisiin ja toivomuksiin. (SHL 1301/2014/8§)

Hankkeessa huolta aiheuttavaksi huomioiksi ovat nousseet maahanmuuttajamiehille kohdennetun toiminnan vähäisyys ja katvealueet. Suomeen usein patriarkaalisesta yhteiskunnasta tullut mies kohtaa länsimaisen tasa-arvoisen yhteiskunnan. Valmiutta tasa-arvoisen yhteiskunnan kohtaamiseen onkin tuettava heti alkuvaiheen kotouttamisvaiheessa.

Helsingin Maahanmuuttoyksikkö on järjestänyt mm:

- Perheenyhdistämisperheille perheleirejä, joissa verkostoituminen ja ryhmätoiminta ovat tukeneet heitä pitkän perheessä erossaolon kokemuksissa. Mukana on ollut myös omankielinen tulkki ja maahanmuuttaja- tai muusta järjestöstä työntekijä tai vertaisohjaaja.
- Perhettään odottavien miesten hyvinvointi- ja vertaisryhmiä yhdessä järjestöjen kanssa, mm. Kotona Suomessa Diakin hanke miehille vuosina 1998-2000. Mukana ryhmätoiminnan toteutuksessa oli myös Vuosaaren silloinen yhdyskuntatyöntekijä Seija Välimäki.
- Erikielisille kotoutujille eri aiheista yhdessä järjestöjen ja asukastalojen kanssa vertaiskotokursseja, joissa uuden tiedon ja vertaistuen merkitys on korostunut.

Suomeen niin sanotun pakolaiskriisin aikana (vuosina 2015-2018) maahan tulleista turvapaikanhakijoista suuri osa oli miehiä. Erityisesti pakolaisaseman saaneet nuoret miehet ovat usein vailla koulutusta tai työpaikkaa, puhumattakaan katkenneista perhesiteistä ja mahdollisesta omasta taustastaan lapsisotilaana tai pakolaisena. Maahanmuuttajien vertaistuen, vanhemmuuden ja isyyden vahvistaminen varsinkin kotoutumisen alkuvaiheessa vahvistaa hyvää asettumista uuteen maahan.

Tällä hetkellä Helsingistä puuttuu kokonaan maahanmuuttajamiehille suunnattu omankielinen palvelu, jossa heidän olisi mahdollisuus saada vertaistukea kotouttavien asioiden äärellä. Vertaisryhmissä voitaisiin antaa tukea arkeen, yksinäisyyteen, uuteen kotimaahan kiinnittymiseen ja viranomaisasiointiin, vanhemmuuden tukemiseen, erotilanteisiin, uusiin harrastuksiin, oman kulttuurin ja äidinkielen vaalimiseen. Ehdotamme, että Helsingin ja sen yhteistyökumppaneiden sekä järjestöjen palveluissa mieserityinen katvealue tulisi ensi tilassa korjata. Helsingin kaupungin myöntäessä avustuksia järjestötoimijoille rahoitusta voisi ohjata jo hakukriteereillä mieserityiseen toimintaan. Lisäksi kaupungin omilla toimialoilla, esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimialalla, pitäisi ohjata resursseja miehille suunnattuun omankieliseen toimintaan esimerkiksi ryhmätoiminnan muodossa perustamalla miehille omia hyvinvointiryhmiä.